

Nyugat? Kelet? — vagy magyar életforma?

(Emlékbeszéd 1933 október 6-án).

Rossz idők jártak akkoriban is. Súlyos volt a robot, a dézsma, meg a papi tized. A császár is mindig több katonát akart. Katona azért még csak akadt volna, mert terem elég kemény legény a magyarföldön, amiből a császár kedvére válogathat, de pénz, amit a császár háborúra kért, már kevesebb volt. És a császár mégis kérte. Szüksége volt rá. Mert a császároknak szükségük van a pénzre meg a háborúra. A császár nem sokat törődött azzal, hogy a nagy magyar alföld valamelyik kalibájában éhen pusztulnak a katonát, meg pénzt termő jobbágyok. Pusztuljanak. Van elég belőlük. Jövőre új terem! Mert a magyar föld csodálatos tulajdonsága, hogy vég nélkül termi a katonát a császárnak és a pénzt, azt is a császárnak.

És az adóval, robottal, földesúrral megáldott jobbágy keményen összeszorította a szájaszélét és odaadott mindent, amit a földesúr, meg a császár követelt. Mert így szokta meg évszázadokon keresztül, így csinálták az apáik, öregapáik. Így csinálják majd a fiaik és az unokáik is. Tudták, hogy az ő életük nem az ő életük, hogy a császároké, meg mindenkié, aki erős és követelni mer.

De Pesten más véleménnyel voltak a fiatalok. Ők nem hitték el, hogy jól van ez így. Nem hitték el,

hogy az ország millió keservének, fájdmának a gyümölcse csak azért terem, hogy a mindenható császáré legyen, nem akarták elhinni, hogy millió emberek vannak a császáráért.

Ezek rebellisek voltak. Fiatalok és álmodozók. És a legfiatalabb, legrebellisebb, legálmodóbb volt a fiskális úr, akit rossz szemmel néztek Pesten, Bécsben, mert valami újat, frisset, fiatalosat mert megálmodni. Szegény fiskális úr. Lendületes fiatalságának éles látásában, fajtájának elhivatottságában hitt. Hitte azt, hogy van célja a magyar életnek, hogy nem a történelem szeszélye dobta a Duna medencéjébe.

És föllángolt a márciusi forradalom. Úgy amint a fiskális úr és a fiatalok ott Pesten megálmodták. Úgy, ahogy a nagy magyar alföld náddal fedett viskóiban még álmodni se merték. A császár ellen, Nyugat ellen. Mindenki ellen, aki nem fiatal és nem magyar. Mindenki ellen, aki gúzsba akarja kötni a magyar életet, aki bilincset akar rakni a fiatal jobbágy legény kezére.

Másfél évig tartott ez a forradalom. Fiatalos energiával mentek neki a márciusi Hősök az új Magyarországnak. Mert elhitték, hogy új Magyarország lesz a régi helyén. Szabad, új és magyar. Ember lesz mindenki, aki a magyar földön látta meg a napot. A fiatal jobbágy legényt senki be nem sorozta és mégis elment meghalni a csataterekre. Tudta, hogy az, amit most véd, az az övé, az unokáié. Azt a robot, a dézsma, a papi tized ellen védi. Védi kétségbeesett keserőséggel az ő emberi életét.

Első esete volt történelmünknek, hogy magunkért harcoltunk, Nyugat ellen. Mindenki egyért. Mert mi 900 esztendőn keresztül a leglehetőlenebb célokat is őszintén szolgáltuk. Harcoltunk tatár ellen. Tudtuk, hogy testvér-harcot harcolunk. És Európa elhitette velünk, hogy mi is Nyugat vagyunk. Verekedtünk török ellen. Pedig könnyebb, lett volna mellette. Kurucok voltunk, labancok voltunk. De mindig magyarok és mindig őszintén. Verekedtünk

egymással, meghaltunk százszor egymás ellen, Kelet ellen, ahonnan kiszakadtunk. Volt nekünk 900 éven keresztül mindenfajta problémánk, csak magyar probléma nem volt soha a magyar földön.

A szabadságharc magyar problémát adott. A pesti fiatal rebellisek magyar problémát sikoltottak a világba. Észrevették, hogy Európa közepén se vagyunk Nyugat, hogy 900 éven keresztül is megőriztük magyarságunk minden hibáját. A fiatal rebellisek testünkhöz szabott kultúrát, ahhoz igazított Európát akartak a Duna-medencében. Vasutakat, csatornákat és egy világvárost a Duna mellett. Álmodtak művészetről, államról, erős biztos nagy hatalomról, amelyik egész Kelet-Európát és Balkánt irányítja.

Ilyenfajta álmaik voltak.

De a császár nyugati középkort akart. Vagy talán még azt se. Pénzt és katonát. És megölni mindent, ami új. Nem engedni megszületni a gondolatot. Mert a gondolat veszélyes. A gondolat öl. A gondolat lángba borítja a világot. A márciusi gondolatok pedig hamuvá perzselhették a Habsburg dinasztia minden meglévő és megálmodott hatalmát.

Nyugat nevében és a kultúra nevében le kellett gázolni a gondolkodni, európaivá lenni akaró „Ázsiát“. A hatalmas császár elküldte mindenható seregét, hogy megfékezze a lázadó csordát és érdemük szerint megbüntesse azt. Csakhogy a jól fegyverzett, fegyelmezett császári sereg furcsa csordát talált ott, Dévényen túl. Ez a fegyvertelen, rongyos, lázadó, szedett-vedett népség példát adott a világnak és a császárnak, hogyan kell háborút viselni. Ez a lázadó csorda fiatal hősökéből állott, akik ugyan névtelenek maradtak, de hősebbek voltak a hősöknel, mert a hősiesség patinája nélkül is állták a császár katonáinak golyózáporát.

Es a „főkolomposok“: Kossuth, meg a fiatal tábornokok győzelmet győzelemre halmozva vitték a sorsa felé a felkelőket.

Azután új ellenség jött: a cár.

Akkor tavasz volt. Kezdődtek a mezei munkák. Be kellett vetni a földeket. A fiatal márciusi hősök magyarok voltak, akiknek csökönyös, kemény koponyájukban imádságként élt ez a szó: föld. Meg kell munkálni a földet, amelyik új életet ad. Elmentek újra az eke mellé. Úgy gondolták, hogy visszajönnek, ha elvégzik a dolgukat.

De nem jöttek vissza. Már nem jöhettek vissza.

Augusztusban Világosnál Görgei letette a fegyvert. Elbukott a magyar szabadságharc még mielőtt megkezdhetette volna a megvalósítását annak, amit akart.

A vezéreket elfogták és október hatodikán Aradon „érdemük szerint“ büntették őket. Érdemük szerinti büntetés volt a halál. Megérdemelték. Mert akik egy elmaradt tízmilliós népben hinni mertek, azok megérdemelték a kivégzést — így gondolta ezt a császár és hű csatlósa Haynau.

Leverték a magyar forradalmat. A forradalom tizenhárom tábornokát kivégezték s később ugyanez a sors érte Batthyányt, az első magyar minisztérium elnökét is. Példát kellett statuálni ennek az örökösen elégedetlen, örökösen lázongó népnek.

A császár pedig meglehetősen nézhette munkáját. Győzött. Megölte a hitet az emberekben. Elfajtotta a gondolatot. Szedhette a katonát, követelhetette újra a pénzt.

A fiatal jobbágy legény, aki másfél évig hősiezen verekedett a sorsáért előbb a császár, később a cár katonájával, mehetett vissza a földhöz. Aggódva nézhette újra a zsenge búzavetések, amelyik nem neki terem, amelyikből a császár fog hódítani új országokat a hatalma alá, amelyek fényesíteni fogják a császár koronáját.

Azóta nyolcvannégy esztendő telt el. Lassan csigalépésekkel haladt az ország a maga útján. A márciusi hősöket Pató Pálok követték. Megcsináltuk a kiegyezést, hogy fényesebben ragyogjon a császár koronája.

Engedtük, hogy az ország, a jövő, az élet ki-
csússzon a kezeink közül.

Amíg mi Pató Pálok módjára uraskodtunk, tétlenül néztük, hogyan pusztul a magyar érték, hogyan csúszik ki holdanként a magyar föld a magyarok alól, addig az más, élelmesebb idegenek kezébe került.

Szabadságharcunk leverése után gögös nagyúri daccal játszott a országnak az a fele, amelyik még segíthetett volna, az urasdit. Amíg mi megsértett nagyurak voltunk, addig életre kaptak a negyvennyolcban ébredező nemzetiségek. Tudtuk, hogy vannak; tudtuk, hogy hamarosan életére törnek a magyarságnak. Talán még így legyőzve is tudunk volna ellenük védekezni.

De mi magyarok voltunk. Minekünk mindig volt időnk bőven. „Eh, ráérünk arra még...”

Megcsináltuk azt a világvárost a Duna mellett. Vasutakat is építettünk. Kultúrát, művészetet is csinált párezer ember. Az a párezer, amelyik még hinni mert a magyar elhivatottságban. De a magyar élet aludt. A magyar életet egy tragikusan végződő világháborúnak kellett fölrázni. A háború és forradalmak után kezdtük csak észrevenni, hogy voltaképpen mi vagyunk, hogy magyarok vagyunk, hogy nagyon kevesen vagyunk magyarok.

A negyvennyolc alatt ébredező, az elnyomatásunk alatt életerőre kapott kisebbségek tragikus szerződésre kényszerítették a világháborút veszített országot. 1920 június 4. Trianon.

Jelachich és Avram Janku népe nem kisebbség többé. Már mint önálló országok az ellenfeleink. Most sokkal nehezebb, sokkal kitartóbb munkára kötelezi sorsunk az új generációt. Csak egy nagyon fölkészült, nagyon bízó, nagyon életerős nemzedék hozhatja helyre azokat a hibákat, amelyeket apáink urasága és balszerencséje elkövetett.

Most a történelem szeszélye dobálja sorsunk. Megmaradunk-e? Elfoglaljuk-e valaha Közép-Európában a vezető helyet, amiről a márciusi fiatalok

álmodtak? Megcsináljuk-e valaha az erős, biztos, fiatalos államot vagy belesülyedünk a kis nemzetek reménytelenségébe?

Ezt már a közeljövő dönti el.

Addig azonban nő az új nemzedék. Ez a generáció, amely hisz, fiatalosabbat s merészebbet akar a negyvennyolcas márciusi fiataloknál is.

Ez a generáció többet akar, merészebbet, újabbat.

Ez a nemzedék viszi sorsunkat az új október hatodikán, új Trianonokon át új márciusok felé.

Rubletzky Géza.